

Records d'un altre 'last samurai'

El premi EL TEMPS de periodisme 2004 –atorgat el 30 d'abril d'aquell any, durant la Nit de Sant Jordi de la Catalunya Nord– el guanyà Mieé Ogawa amb un reportatge sobre la tomba d'un jove japonès, Kosaburo Nomura. El darrer samurai descansa a Banyes d'Arles, al Vallespir.

Un monòlit, escrit en japonès, al cementiri de Banyes d'Arles, al Vallespir, va donar la pista de l'existència (i la mort) del jove Kosaburo Nomura.

MIEE OGAWA

És difícil que algú sàpiga, a hores d'ara, que als Banyes d'Arles (Vallespir), hi ha la tomba d'un japonès oblidat que esperava, durant cent vint-i-cinc anys, de ser trobat pels seus compatriotes.

Però hi és.

L'estiu de l'any 2001, una trucada de l'Ajuntament dels Banyes va cridar l'atenció sobre l'assumpte. Entre mots que no entraven en el vocabulari estàndard d'una estudiant japonesa, com ara "cementiri" o "escola militar", des de l'altra banda de la línia telefònica demanaven que es veiés en directe el que el comunicant dels Banyes d'Arles provava d'explicar.

I així va ser com qui signa açò va conèixer l'existència d'aquesta tomba. Un sepulcre a l'estil japonès, molt diferent de tots els altres, on es pot llegir: "Tomba de Kosaburo Nomura, estudiant militar del Japó" i la data de la seua mort, el 26 de juny de 1876. Tot, en llengua japonesa! Quant a la informació lapidària, encara s'hi pot afegir un breu escrit en francès per informar que Nomura va morir a l'edat de 21 anys.

L'Ajuntament dels Banyes afirmava que encara que la tomba hagués obtingut la concessió perpetua, des d'aleshores havien passat més de cent anys i, sense ningú que en tingués cura, la concessió seria recuperada per la municipalitat. L'única informació de què es disposava per a trobar el seu familiar era l'acta de defunció i les inscripcions de l'epitafi. Tot i això, no semblava que hagués de ser difícil trobar-ne els descendents, ja que la tomba és molt ben feta i fins i tot luxosa: malgrat no haver sentit mai el seu nom, es podria trobar un especialista de l'època que en digués notícia. Una previsió massa optimista.

És veritat que al Japó no queden gaires documents oficials d'aquella època, ni als arxius de l'Oficina de la Defensa, ni als del Ministeri dels Afers Estrangers del Japó: com que ens situem just després de la Gran Restauració de Meiji (en l'època de l'emperador Meiji Tenno, 1867-1912, amb la industrialització i la reorganització interna, el Japó va assolir la modernitat), l'administració de l'estat encara no estava ben consolidada i la documentació no s'arxivava pas adequadament. A més, a tot això cal afegir-hi l'última guerra... Tanmateix, s'han pogut reconstruir els passos efímers d'aquest jove que va morir tot sol, molt lluny de la seua terra natal.

Kosaburo Nomura, nascut l'any 1855 a Okayama (al costat d'Hiroshima), era fill d'una família de samurais de nivell bastant alt i va entrar a l'escola militar d'Osaka, que acabava de ser creada. El novembre de 1870 (recordem que l'era de Meiji, la fi del shogunat, tot just havia començat), quan tenia només quinze anys, va marxar del Japó amb dotze estudiants més i el seu mestre, Charles Buland, que volia tornar a França per a la guerra franco-prussiana. Van arribar a Marsella el 18 de gener de 1871, i com que França era en guerra, el mestre Buland va deixar els joves als liceus esperant que la situació millorés.

Compte, per tant, a l'hora de les qualificacions: n'hi ha que diuen que Nomura era un "soldat japonès", però en realitat no ho era: simplement havia estat enviat a Europa pel Govern japonès per estudiar l'exèrcit francès. En l'època en què Japó acabava d'obrir la porta al món, hi havia la necessitat absoluta d'aprendre dels exèrcits moderns per a no ser colonitzats per les potències occidentals.

Al seu sisè any d'estada a l'Estat francès, el 1876, Kosaburo Nomura va

morir als Banys d'Arles. Segurament, de tuberculosi, perquè bastants compatriotes que eren a París en l'època van morir d'aquesta malaltia. Havia estat enviat als Banys precisament per cercar l'aire pur de la muntanya, perquè allà hi havia un hospital militar que tenia molta fama.

Va passar quasi un any sense notícies de cap familiar. Mentrestant, es continuaven sentint veus que afectaven el cas: "L'Ajuntament vol fer un columbari i netejar les tombes antigues". Com que Kosaburo va morir jove i sense casar-se, es feia difícil de poder trobar cap descendent o familiar. Per accelerar la recerca, es va muntar una pàgina web sobre la tomba i sobre aquesta primera missió d'estudiants militars curiosament molt poc estudiada.

Al cap de dos mesos, com per miracle, una persona hi va contactar: el seu germà, professor d'història a Okayama, havia trobat la tomba de la família Nomura entre més de 300.000 sepultures d'un cementiri d'Okayama mateix. I havia contactat també amb la persona que cuida aquesta tomba al Japó.

Mentrestant, es va advertir el consolat del Japó de l'existència de la tomba d'un japonès de Meiji en perill de ser suprimida. Uns dies després, un cònsol va fer cap als Banys d'Arles i va dir que vindria cada any per cuidar la tomba. De fet, el 17 d'abril de 2003 s'hi va celebrar una cerimònia oficial. Esperem que continuï existint aquest testimoni de la curta vida d'un japonès que va morir molt jove, que va ser ben acollit (hi ha documents oficials d'agraïment a l'amo de l'hotel on s'hostatjava) en una terra tan llunyana del seu país.

Fent la investigació sobre Kosaburo es van trobar els noms dels altres estudiants de la mateixa missió. De només tretze que eren, quatre van morir durant llurs estudis i van ser enterrats a l'Estat francès. Igualment, es va trobar també un nét d'un cosí del professor. El mestre Charles Buland no és conegut, però era un

Durant cent vint-i-cinc anys, la tomba de Kosaburo Nomura, "estudiant militar del Japó", va esperar de ser retrobada pels seus compatriotes.

Kosaburo Nomura va morir jove, segurament de tuberculosi

MIEÉ OGAWA L'any 2001 una jove japonesa que estudiava a la Universitat de Perpinyà va rebre una trucada de l'Ajuntament de Banys d'Arles (Vallespir) per demanar-li assessorament en la identificació d'un compatriota seu enterrat al cementiri municipal a finals del XIX. Mieé Ogawa va remenar arxius a França i Japó i finalment va reconstruir la història de Kosaburo Nomura, un jove d'una família samurai d'Okayama que va ser enviat a França a estudiar l'exèrcit de la república. Ogawa va transformar la història en un reportatge que va presentar, el 2004, al premi de periodisme d'Òmnium Cultural Catalunya Nord, que finançava EL TEMPS. I va guanyar.

dels primers professors de francès al Japó. El cosí guarda els records del Japó, fotos del grup preses a Marsella, cartes, etc. Entre les cartes, n'hi ha dels militars francesos que van participar a la guerra de la fi del shogunat, ajudant l'exèrcit del shogun. El mestre Buland, de fet, no va anar a la batalla, però ajudava procurant informacions i enviant-hi els materials.

No sabem pas encara on feien llurs estudis, aquests japonesos. Els qui van tornar vius al Japó, tampoc no han estat estudiats gaire. Cal continuar la investigació per a donar llum a aquests avantpassats, els estudiants i el mestre, que van contribuir a l'expansió del Japó de l'època.

Perquè no passa cada dia, trobar una altra història de "l'últim samurai". En versió real!